

อิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมของสุนัข

อิทธิพลของสภาพแวดล้อมนั้นมีผลต่อพฤติกรรมของสุนัขถึง 60% นั่นหมายความว่า 60% ของพฤติกรรมของมันมีผลจากสิ่งที่มีมันได้เรียนรู้และประสบมาทั้งชีวิต โดยเฉพาะประสบการณ์ในช่วงสองสามเดือนแรก อย่างไรก็ตามสุนัขสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตของมัน แต่ยังมีอายุมากขึ้นเท่าไรกระบวนการเรียนรู้ก็จะยิ่งช้าลงเท่านั้น

สุนัขเรียนรู้ได้หลายวิธี ดังนี้คือ ก) การสังเกตและเลียนแบบ ข) การลองผิดลองถูก และ ค) การฝึกสอน วิธีแรกเป็นวิธีที่ง่ายที่สุดในการเรียนรู้ สุนัขเฝ้าฝูงแกะจะเป็นตัวอย่างในเรื่องนี้ได้ดีทีเดียว โดยลูกสุนัขจะติดตามฝูงไปและเรียนรู้ทักษะการเฝ้าฝูงแกะ โดยดูจากสุนัขโตแล้วทำตาม ส่วนการเรียนรู้แบบลองผิดลองถูกนั้น เป็นการพยายามทำบางสิ่งเพื่อดูว่าจะได้รับผลตามที่ต้องการหรือไม่ เช่น การพยายามเปิดกระป๋องขยะ ถ้าเปิดได้สำเร็จและพบของที่ชอบใจ โอกาสที่มันจะทำอีกก็มีมากขึ้น แต่ถ้าเปิดไม่ออกหรือไม่พบสิ่งที่ต้องการหลายๆ ครั้งเข้า มันก็จะไม่ทำพฤติกรรมนั้นอีก วิธีสุดท้ายคือวิธีการฝึกสอนนั้น เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้เกิดประโยชน์สูงสุด เราต้องพยายามฝึกให้สุนัขทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ซ้ำแล้วซ้ำอีกและเพิกเฉยหรือปรับแก้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้เป็นไปตามที่เราต้องการ

กระบวนการเรียนรู้ของสุนัขนั้นเริ่มตั้งแต่เมื่อสุนัขเป็นตัวอ่อนอยู่ในท้องแม่เลยทีเดียว เนื่องจากมันสามารถรับรู้อารมณ์ของตัวแม่ได้ ผลการวิจัยค้นพบว่า แม่สุนัขที่มีความเครียดระหว่างตั้งครรภ์ ไม่ว่าจะมาจากสภาพแวดล้อมหรือพฤติกรรมของแม่สุนัขที่ไม่ถูกต้องก็ตาม จะทำให้ลูกสุนัขที่คลอดออกมาเป็นลูกสุนัขขี้กลัว เรียนรู้ช้าและมีอารมณ์และจิตใจที่ไม่มั่นคง

ช่วงสองอาทิตย์แรกหลังคลอดนั้น ลูกสุนัขต้องการความอบอุ่น อาหาร การเลียขน การสัมผัสที่นุ่มนวลและการทำความสะอาดร่างกายจากแม่ของมันเท่านั้น ระยะเวลาสองกำลังพัฒนา ตาและหูยังไม่เปิด แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า มันไม่สามารถเรียนรู้ได้ ในทางกลับกัน ผลการวิจัยพบว่าลูกสุนัขที่ได้รับการกระตุ้นเล็กๆ น้อยๆ ระหว่างช่วงวัยนี้ เช่น การลูบหลังเบาๆ แสงไฟอ่อนๆ การขกสุนัขขึ้นลง หรือการให้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิเล็กน้อย จะโตขึ้นเป็นสุนัขที่สามารถแก้ปัญหาได้รวดเร็ว ทำสิ่งผิดพลาดน้อย และควบคุมอารมณ์ได้ดี แต่ถ้าแม่สุนัขมีความเครียดหรือวิตกกังวล ก็จะมีผลต่อลูกสุนัขในทางกลับกัน

ระยะสองอาทิตย์ถัดมา ตาและหูจะเปิด ลูกสุนัขสามารถเรียนรู้ที่จะนั่ง ยืน เดิน กระดิกหาง เห่า และบู่คำรามเป็นครั้งแรก และเป็นช่วงที่ลูกสุนัขเริ่มจะรับรู้กับสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัว

เมื่อลูกสุนัขสามารถมองเห็น ได้ยิน และเดินได้แล้ว ก็จะเริ่มเข้าสู่ช่วงที่สำคัญที่สุดของชีวิต เรียกว่า ช่วงการเข้าสังคม ปกติแล้วจะเริ่มจาก 3 ถึง 12-14 อาทิตย์แรก ช่วงนี้สุนัขจะเริ่มเรียนรู้ว่ามันคือสุนัขและเริ่มพัฒนาทักษะทางด้านสังคมและการสื่อสาร เช่น เรียนรู้ความหนักเบาในการกัด การแสดงบทบาทผู้นำและผู้ตาม เรียนรู้สัญญาณว่าต้องการความสงบหรือต้องการเล่นด้วย และเรียนรู้ถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับสุนัขด้วยกันเอง สัตว์ชนิดอื่นๆ หรือมนุษย์

เป็นต้น และเนื่องจากเป็นวัยที่ความอยากรู้อยากเห็นเอาชนะความกลัว จึงทำให้สัตว์ในวัยนี้คุ้นเคยกับทุกสิ่งทุกอย่าง รอบตัวได้ง่าย แม้แต่การเล่นของมันก็สามารถช่วยกระตุ้นทักษะต่างๆ ให้ทำงานได้สอดคล้องประสานกัน เพิ่มทักษะและความยืดหยุ่นทางด้านจิตใจ กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นและความคิดในการแก้ปัญหา สุนัขวัยรุ่นและวัยโตเต็มวัยจะใช้การเล่นในการสร้างสภาพทางสังคม เพื่อที่จะได้รู้ว่ามีอยู่ลำดับขั้นใดในกลุ่ม

เมื่อลูกสุนัขมีอายุได้ประมาณ 7 อาทิตย์ จะมีศักยภาพเต็มที่ที่จะเริ่มกระบวนการฝึกสอน (ซึ่งควรจะเรียกว่า กระบวนการให้การศึกษา) ความเชื่อทั่วไปที่กล่าวว่าเราสามารถฝึกสอน (ให้การศึกษา) สุนัขได้ตั้งแต่อายุ 6 เดือนขึ้นไปนั้นเป็นความเชื่อที่ผิดร้อยเปอร์เซ็นต์ ลูกสุนัขจำเป็นต้องเรียนรู้มากกว่าคำสั่งพื้นฐานไม่กี่คำ เพื่อจะได้โตมาเป็นสุนัขที่มีความประพฤติดีและสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ง่าย ตามที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่าสุนัขจะต้องมีการเข้าสังคมของมันเอง รวมถึงต้องสามารถอยู่ร่วมในสังคมมนุษย์ได้ด้วย ดังนั้นจึงควรกระตุ้นให้สุนัขแสดงเฉพาะพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ส่วนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้นไม่ควรจะแสดงออกมา ยิ่งไปกว่านั้นความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของสุนัขและตัวสุนัขควรจะมีพื้นฐานจากความเคารพและเชื่อใจซึ่งกัน และเจ้าของควรจะมีส่วนร่วมในกระบวนการฝึกสอนทั้งระบบ จึงจะทำให้การให้การศึกษาแก่สุนัขประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

โครงสร้างพฤติกรรมในอนาคตของสุนัขจะขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ในช่วงการเข้าสังคมเป็นหลัก มีข้อพิสูจน์ว่าสุนัขที่ถูกเลี้ยงมาในสภาพแวดล้อมที่มีการกระตุ้นสัมผัสทั้งห้านี้จะเป็นสุนัขที่มีการพัฒนาการด้านสมองที่ดีกว่า ลูกสุนัขที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์ที่พอเพียงกับมนุษย์ กับสุนัขด้วยกันเอง (ทุกขนาดและสายพันธุ์ ไม่ใช่เฉพาะแค่หนึ่งหรือสองสายพันธุ์) กับสัตว์ประเภทอื่น หรือกับสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย จะมีสมองเล็กและมีความเป็นไปได้ที่จะแสดงพฤติกรรมที่น่ารำคาญได้มากกว่า เช่น ไม่สามารถเข้าใจสัญญาณที่สุนัขอื่นสื่อสาร มีความเครียด ไม่ชอบเข้าสังคมหรือต่อต้านสังคม และหวาดกลัวสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย ผลที่ตามมาคือ มันมีแนวโน้มที่จะก้าวร้าวหรือหวาดกลัวต่อสุนัขด้วยกันเอง หรือต่อมนุษย์ได้

ระยะสองสามเดือนต่อมาของชีวิตสุนัข จะเป็นการช่วยยืนยันและขยายประสบการณ์ที่มันได้รับระหว่างสามเดือนแรกให้เพิ่มขึ้น การละเล่นประจำวัน การเข้าสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับสุนัข สัตว์อื่น หรือสภาพแวดล้อมทั่วไป (รวมถึงระยะเวลาหลังจากช่วงการเข้าสังคม) จะสร้างความมั่นใจแก่สุนัข เพิ่มทักษะด้านการสื่อสารและรู้ถึงความหนักเบาในการเล่น วิธีนี้เป็นทางเดียวเท่านั้นที่มันจะเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่มันเรียนรู้และการนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ โชคดีที่ในช่วงนี้จิตใจของสุนัขยังคงสามารถปรับเปลี่ยนได้ง่าย ถึงแม้มันจะรับรู้อะไรผิดพลาดไปบ้าง แต่ก็ยังคงสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ๆ ที่เราสอนได้ แต่อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมที่ทำให้มันกลัวอาจจะยังติดแน่นอยู่ในความทรงจำถ้าไม่มีการเข้าสังคมที่เหมาะสม

โดยหลักการทั่วไป เมื่อสุนัขโตเต็มวัย คือมีอายุระหว่าง 1-4 ปี (ขึ้นอยู่กับขนาดและสายพันธุ์) แบบแผนทางด้านพฤติกรรมจะถูกกำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว ช่วงเวลาที่ดีที่สุดในการสอนเทคนิคใหม่ๆ ได้จบลง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสุนัขอายุมากจะไม่สามารถเรียนรู้และจดจำอะไรได้ กระบวนการเรียนรู้อาจจะดำเนินไปอย่างช้าๆ ขึ้นอยู่กับว่าก่อนหน้านี้มันได้รับรู้อะไรมาบ้าง